

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

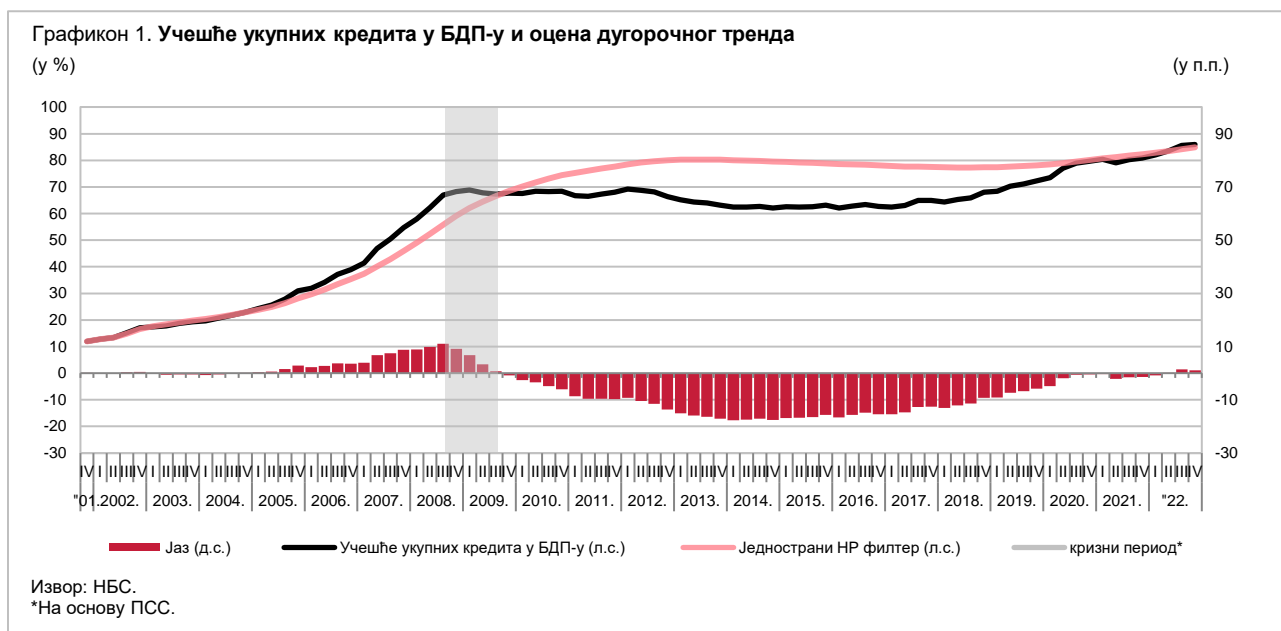
Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022 и 137/2022, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 9. марта 2023. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено одступање учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда налази испод доње границе од 2 процентна поена потребне за увођење *ССуВ*-а. Народна банка Србије је задржала стопу *ССуВ*-а на нивоу од 0% у циљу подршке условима финансирања привреде и становништва.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1, приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и

оцењено одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Успоравање привредног раста на глобалном нивоу током 2022. године, уз присутан раст кредитне активности од 2014. године допринели су да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу на крају четвртог тромесечја 2022. нађе благо изнад свог дугорочног тренда. Према подацима за децембар 2022. године, одступање учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда износи 1,1 процентни поен. На крају четвртог тромесечја 2022. забележено је повећање вредности јаз у односу на крај 2014. од 18,6 процентних поена. На међугодишњем нивоу вредност јаз повећана је за 2,5 процентних поена, док је у односу на претходно тромесечје дошло до смањења јаз од 0,3 процентних поена. Оцењена вредност јаз од 1,1 процентни поен налази се испод границе од 2 процентна поена, која представља референтну вредност за увођење стопе контрацикличног слоја капитала за банке. Успоравање привредног раста, уз заоштравање монетарних политика водећих централних банака, доспеће кредита из гарантне шеме и ефекти високе базе из 2022 године, у наредном периоду би могли да утичу на додатно смањење јаз. Задржавањем стопе ССуВ-а на нивоу од 0% даје се подршка кредитној активности и на тај начин ублажавају утицаји присутних глобалних неизвесности на домаће услове финансирања привреде и становништва.

Да би се одредила стопа ССуВ-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с

тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима Републичког геодетског завода, а на основу индекса цена станова, годишња стопа раста цена станова у Републици Србији на крају четвртог тромесечја 2022. године износила је 13,7%, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 3,3%.¹

Током четвртог тромесечја 2022. године забележен је благи пад укупног броја издатих дозвола новоградње од 1,6% у односу на исто тромесечје прошле године. LTV рацио мерен односом вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова, у четвртом тромесечју 2022. смањен је у односу на претходно тромесечје и износио је 61,2% (63,4% у трећем тромесечју 2022).²

Резултати анкете о кредитној активности банака показују да су банке у четвртом тромесечју 2022, наставиле са поштравањем стандарда по којима су одобравале кредите привреди и становништву. На поштравање кредитних стандарда првенствено су утицали повећани трошкови извора финансирања, а затим и неизвесност у погледу опште економске ситуације, што се одразило и на смањену спремност за преузимање ризика. Банке очекују наставак сличних тенденција и током првог тромесечја 2023. Резултати анкете показују да су банке

¹ Републички геодетски завод - Извештај о индексу цена станова за четврти квартал 2022.

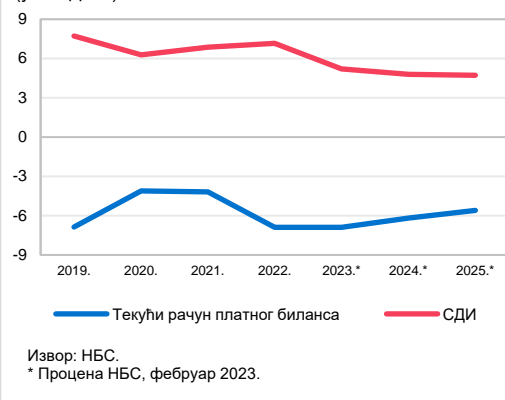
² Извор: База непокретности НБС.

перципирале раст тражње привреде за кредитима, док је становништво смањило тражњу за кредитима у четвртном тромесечју 2022, а даљи пад тражње очекују и за прво тромесечје 2023. због раста цена некретнина и каматних стопа на стамбене кредите.³

Показатељи спољне неравнотеже

Прилив страних директних инвестиција у Републику Србију у 2022. достигао је 4,4 млрд евра (4,3 млрд евра у нето изразу), што је највећи забележен годишњи прилив страних директних инвестиција откад се прате подаци (од 1997. године). И у условима повећане глобалне неизвесности, прилив страних директних инвестиција у 2022. је поново био виши од очекиваног и износио је 7,1% бруто домаћег производа. Осму годину заредом, нето прилив СДИ у потпуности је покрио дефицит текућег рачуна, доприносећи дугорочној одрживости екстерне позиције Републике Србије.⁴

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса и СДИ (у % БДП-а)

Дефицит текућег рачуна платног биланса у 2022. повећан је на 4,1 млрд евра, тј. на 6,9% бруто домаћег производа, што је мање него што је претходно очекивано (5,4 млрд евра или око 9% бруто домаћег производа). На повољнији исход од очекиваног утицао је пре свега нижи трговински дефицит од пројектованог, чему је допринео нижи увоз и виши извоз робе и услуга него што је очекивано. Очекује се да ће учешће дефицита текућег рачуна у бруто домаћем производу у 2023. бити на сличном нивоу као у 2022, док се у средњем року очекује постепено смањење овог учешћа на око 5%, као резултат раста извозне понуде по основу инвестиција из претходног периода, али и опоравка екстерне тражње.⁵

³ Извештај о инфлацији, фебруар 2023.

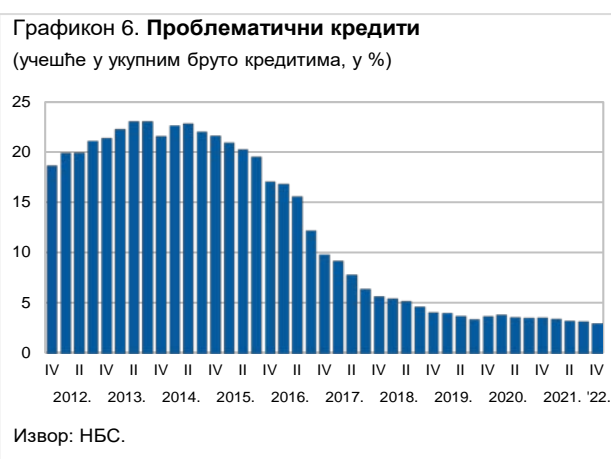
⁴ Извештај о инфлацији, фебруар 2023.

⁵ Извештај о инфлацији, фебруар 2023.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је остао адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду. На крају трећег тромесечја 2022. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора је износио 19,5%⁶, што је знатно изнад регулаторног минимума⁷, док је просечан месечни показатељ ликвидности у децембру 2022. забележио вредност од 2,2 (регулаторни минимум 1).

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају четвртог тромесечја 2022. године забележио је вредност од 0,81. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора значајно је смањено захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. На крају четвртог тромесечја 2022. године, учешће проблематичних кредита износило је 3,0%, што је за 0,6 процентних поена мање него у четвртом тромесечју 2021. године и за 19,2 процентна поена мање него у августу 2015. године, када је усвојена поменута стратегија.

⁶ Последњи доступан податак.

⁷ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал и на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини потребној за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У току четвртог тромесечја 2022. године, ПСС је забележио благи пад у односу на крај септембра исте године. На кретање ПСС-а у највећој мери су утицала кретања на тржишту државних хартија од вредности, као и кретања на матичним тржиштима банака које послују у Републици Србији.

Интензивирање геополитичких тензија условило је новонастало економско окружење које одликује енергетска криза, висока инфлација и мере у борби против исте, као и глобално успоравање привредног раста.

Народна банка Србије је деловала проактивно и благовремено доносила одлуке имајући у виду потребу да се очува и ојача стабилност финансијског система. Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије, као и побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду, утицали су на то да банкарски систем Републике Србије остане стабилан, адекватно капитализован и високо ликвидан. Резултати

макропруденцијалних стрес-тестова за септембар 2022. године потврђују да и у случају најнеповољнијег сценарија, показатељ адекватности капитала бележи вредности које су знатно изнад регулаторног минимума.

Почетком децембра 2022. агенција Standard and Poor's је задржала кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, на корак до инвестиционог, упркос израженим неизвесностима из међународног окружења. Агенција је у саопштењу истакла кредибилан оквир макроекономских политика, подржан новим стендбај аранжманом са Међународним монетарним фондом, као и адекватан ниво девизних резерви које су један од важних стубова одбране наше економије од потреса из међународног окружења.